

ตามรอยทวารวดีจากการศึกษาอักษรโบราณ DVARAVATI FROM THE RESEARCH OF ANCIENT CHARACTERS

พระครูสมุห์อานนท์ อานนโท, พระธงชัย อกกวีโร และ ร้อยตำรวจโท สุชาติ ริมตระกูล
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Phrakrusamu Anon Anonda, Phra Thongchai Akkawirot and Pol.Lt. Suchat Rimtrakul
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College
E-mail:

บทคัดย่อ

ทวารวดี เป็นอาณาจักรโบราณในดินแดนของประเทศไทยยุคก่อนสมัยสุโขทัย ราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16 ชาวบ้านชาวเมืองมีการเริ่มสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน การนับถือศาสนาเดียวกัน ใช้อักษรภาษาร่วมกัน นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ข้อสันนิษฐานจากโบราณวัตถุ โบราณสถาน และจารึกตามที่พบในบริเวณดังกล่าว สิ่งที่เป็นหลักฐานสำคัญในการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ก็คือบรรดาจารึกทั้งหลาย ซึ่งได้จารึกกันไว้ตามวัดถุสสถาน ซึ่งได้รับรูปแบบมาจากอักษรปัลลวะเดิมนำมาผสมผสานกับภาษาในท้องถิ่น จึงค่อย ๆ กลายเป็นอักษรเฉพาะ คือ อักษรมอญโบราณ อักษรขอมโบราณ พร้อมทั้งมีการรับแบบแผนทางภาษาของชาวอินเดียเข้ามาใช้ ได้แก่ ภาษาบาลี ใช้สำหรับเรื่องราวในทางพุทธศาสนา ภาษาสันสกฤต ใช้สำหรับเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อักษรภาษาที่ถูกเลือกใช้เพื่อเป็นการสื่อสารให้เข้าถึงคนส่วนใหญ่ ซึ่งปรากฏตามจารึกและวัดถุสสถานต่าง ๆ

คำสำคัญ : ทวารวดี, อักษรภาษา, วัดถุสสถาน

Abstract

Dvaravati was an ancient kingdom in Thailand before the Sukhothai period approximately the 12th-16th Buddhist century. The villagers have started to create the common culture, religion and language which many archaeologists discovered it from antiques, ancient monuments and inscriptions in the area. The most important evidences in historical and archaeological research are the inscriptions which have been inscribed on the archaeological sites and objects. The letters on inscriptions have been modeled from the original Palwa alphabets brought together with the local language and gradually became specific characters which was the ancient Mon alphabets and ancient Khmer alphabets. Moreover, there was an adoption of the language patterns of Indian, for example, Pali was used for Buddhist stories, Sanskrit was used for stories about Brahmin-Hinduism. The language was chosen to be a tool for communication for the majority of people therefore it is appeared in many inscriptions.

Keywords: Dvaravati , Linguistic , Archaeological site

บทนำ

คำว่า “ทวารวดี” เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ประกอบด้วยประตู ซึ่งอาจหมายถึง เมืองท่า และคำว่า ทวารวดี อาจเทียบได้กับ “ทวารกา” ซึ่งเป็นเมืองของพระกฤษณะในมหากาพย์อินเดียเรื่อง มหาภารตะ(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562) เมืองสมัยทวารวดีมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับกลุ่มเมืองและรัฐร่วมสมัยอีกหลายกลุ่ม ศิลปวัฒนธรรมสมัยทวารวดีในดินแดนของประเทศไทยปรากฏอยู่ทั่วภูมิภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เมืองเหล่านี้มีความสามารถในการนำเข้าอิทธิพลของอักษรภาษาและวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาปรุงแต่งกับภูมิภาคของตนเองจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาค จะละม้ายคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันบ้าง เป็นการสร้างสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้คนต่างดินแดนต่างเผ่าพันธุ์มาอยู่ร่วมกัน จนกลายเป็นเมืองกลุ่มเดียวกันที่รู้จักกันในสมัยนี้ว่าเป็นเมืองสมัยทวารวดี

ผู้ที่ศึกษาและตีความคำว่า “ทวารวดี” เป็นคนแรกน่าจะได้แก่ นายแซมมวอล บิล (Samuel Beal) ใน พ.ศ. 2427 ผู้แปลบันทึกของพระภิกษุเหียนจิ่งหรือเหียนจั้ง (Hiuen Tsiang) หรือที่รู้จักกันดีในนามของพระถังซำจั๋งในเรื่องไซอิ๋ว พระภิกษุเหียนจั้งเดินทางจากจีนไปสืบศาสนาในอินเดียโดยทางบก ใน พ.ศ.1172 และเดินทางกลับจีนใน พ.ศ.1188 เอกสารเล่มนี้ชื่อว่า Si – yu – ki : Buddhist Records of the Western World ในบันทึกนี้ได้กล่าวถึงหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับดินแดนที่อยู่ระหว่างพม่ากับเขมร คือ บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ปรากฏชื่อ “โถ-โล-โป-ติ” ซึ่งนักวิชาการตีความว่าเป็นชื่อของอาณาจักรที่ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ทวารวดี (ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562) ต่อมา ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ (พ.ศ.2468) และสมเด็จพระยาตำราจาราชานุภาพ (พ.ศ.2469) เป็นบุคคลกลุ่มแรกที่กำหนดเรียกชื่อดินแดนที่เมืองโบราณเหล่านี้ตั้งอยู่ รวมทั้งงานศิลปกรรมที่พบนั้นว่า ดินแดนแห่งอาณาจักรทวารวดี และศิลปะแบบทวารวดี โดยใช้เหตุผลของตำแหน่งที่ตั้งอาณาจักรตามบันทึกจีนกับอายุของบันทึก และอายุของงานศิลปกรรมที่ตรงกัน อาณาจักรทวารวดีจึงกลายเป็นอาณาจักรแรกในดินแดนไทย กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงพุทธศตวรรษที่ 16

บทความนี้ศึกษาตามรอยทวารวดีจากการศึกษาอักษรโบราณ ซึ่งในอาณานิคมสยามโบราณ ผู้คนพูดตระกูลภาษาต่างๆ กันเมื่อมีการติดต่อค้าขายกับอินเดียได้รับคติความเชื่อหลากหลายเข้ามา เริ่มปรากฏหลักฐานว่า มีการใช้ตัวอักษรจารึกเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตลอดจนพิธีการสำคัญต่างๆ เพื่อสื่อสารในบรรดาชนชั้นปกครองของกลุ่มชนต่างภาษาต่างเผ่าพันธุ์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในทางพุทธศาสนาและเรื่องราวสำคัญอื่นๆ จารึกหลายหลักเขียนขึ้นแสดงให้เห็นว่าได้มีการเลือกสรรภาษาที่ใช้ตามวัตถุประสงค์สำหรับการสื่อสาร บางภาษาเลือกใช้เป็นภาษาคัดดีสิทธิ์ บางภาษาเลือกใช้เพื่อการสื่อสารให้ถึงผู้คนส่วนใหญ่ ความสามารถในการใช้อักษรภาษาของคนในยุคสมัยทวารวดี ส่วนมากจะอยู่ในมือของนักปราชญ์ราชบัณฑิต ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคนอินเดียและคนพื้นถิ่นซึ่งเป็นชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครอง เรื่องราวในทางพุทธศาสนานอกจากจะมีในจารึกแล้ว ยังมีการถ่ายทอด

วรรณกรรมทางพุทธศาสนาผ่านการสร้างสรรคงานศิลปะเผยแพร่ไปยังหมู่คนอีกด้วย โดยเฉพาะเรื่องราวในปัญญาสาตก และคัมภีร์มหานิบาตชาดก ก็ได้้นำเรื่องราวเหล่านี้ไปสร้างปูนปั้น

ระดับฐานสถาปัตยกรรม หรือที่เขียนเป็นลวดลายจำหลักลงบนใบเสมา การใช้อักษรภาษา แม้รูปอักษรและอักขรวิธีจะแตกต่างกันบ้าง ก็สะท้อนความรุ่งเรือง การพัฒนาการของผู้คนแต่ละยุคสมัย สื่อความหมายของเรื่องราวต่างๆ ในยุคนั้นๆ อักษรภาษาที่มีอยู่ตามจารึก วัตถุสถานต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ของชุมชนบ้านเมืองใหญ่น้อยสมัยโบราณในยุคสมัยทวารวดี

เมืองโบราณในยุคสมัยทวารวดี

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันนี้ มีร่องรอยว่ามีมนุษย์เคยอยู่อาศัยมาแล้วเป็นเวลานาน มีวิวัฒนาการย้อนหลังไปได้ 30,000 ปี ถ้าดูจากหลักฐานโบราณคดีที่แต่เดิมนั้นมักแบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ หมายถึง ยุคหิน และ ยุคโลหะ เมื่อสิ้นสุดของยุคก่อนประวัติศาสตร์และเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ก็คือการเกิดสังคมที่มีความเติบโตจนรู้จักการใช้หรือรับรู้ในอักษรภาษา ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแก่ชุมชนมนุษย์ที่อยู่ในภาคพื้นประเทศนี้มากมาย เกิดการก่อตัวทางสังคมวัฒนธรรมจนมีระเบียบแบบแผน ควบคู่ไปกับการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและการเมือง (ธิดา สารเยา, 2562) ยุคประวัติศาสตร์ เป็นยุคที่เกิดการรวมตัวของบ้านเมือง ซึ่งมีหลักฐานลายลักษณ์อักษรปรากฏชัดเจน ปรากฏเมืองสำคัญในยุคนี้นี้ คือ อุทอง ละโว้ นครชัยศรีโบราณ คูบัว ศรีเทพ พิมาย เป็นต้น (ธิดา สารเยา, 2562)

การก่อตัวของรัฐทวารวดี คือ ความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านเผ่าพันธุ์หรือในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ของชนแต่ละกลุ่มที่รวมตัวกันเป็นประชากรของรัฐทวารวดีหรือในด้านการโยกย้ายสืบเปลี่ยนและเพิ่มจำนวนประชากร คือถูกผูกใจไปสู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์ กรณีรัฐทวารวดีนั้น คือการสืบทอดมรดกความหลากหลายซึ่งมีอยู่ตามเมืองท่าชายฝั่งยุคต้น (ธิดา สารเยา, 2838)

กลุ่มชนเจ้าของวัฒนธรรมทวารวดีน่าจะเป็นเผ่าที่อยู่สืบต่อมาจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้วพัฒนาตัวเองเป็นบ้านเมืองขึ้นมา อันมีผลจากการรับอารยธรรมภายนอก ส่วนที่จะกล่าวว่าเป็นเผ่าใดคงไม่สามารถระบุได้ชัดเจน เพราะเป็นเรื่องของการผสมผสานในด้านของเผ่าพันธุ์ แต่เราอาจกล่าวได้ว่า ชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่ที่ได้ครอบครองดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามาโดยตลอด บางช่วงอาจมีภาษาและวัฒนธรรมมอญหรือเขมรเข้ามามีอิทธิพลซึ่งแสดงออกในรูปของงานศิลปกรรมและจารึก แต่เมื่ออำนาจทางการเมืองและศิลปกรรมจากภายนอกหมดไป กลุ่มชนนี้ก็ได้อำนาจของตนเองขึ้น (ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562)

สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาอารยธรรมทวารวดี คือ การค้นพบเหรียญเงินที่มีจารึกด้วยตัวอักษรแบบปัลลวะ ภาษาสันสกฤต มีข้อความว่า ศรีทวารวดี ศุวรูปุณยะ ซึ่งแปลว่า บุญกุศลของพระราชแห่งทวารวดี (กรุงเทพฯหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 97) หรือพระเจ้าศรีทวารวดีผู้มีบุญอันประเสริฐ ความสำคัญของการพบเหรียญนี้จึงนำมาซึ่งชื่อของอาณาจักรที่ปรากฏอยู่ในเหรียญ คือ ทวารวดี รวมถึงว่ามีระบบการปกครองแบบกษัตริย์แล้ว นอกจากนี้การพบเหรียญตามเมืองต่างๆ หลายแห่งก็เท่ากับเป็นตัวกำหนดได้ถึงการแพร่หลายของอารยธรรมแบบทวารวดีไปยังที่ต่างๆ ได้ด้วย สำหรับการกำหนดอายุโดยวิเคราะห์จากรูปแบบอักษรซึ่งเป็นแบบปัลลวะ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 (ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562)

เมืองโบราณสมัยทวารวดี เท่าที่พบแล้วมีจำนวนประมาณ 107 เมือง อยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีอยู่ประมาณ 70 เมือง ที่อยู่ในเขตที่ราบลุ่มภาคกลางตามแม่น้ำเจ้าพระยาและภาค

ตะวันออก ส่วนที่เหลือจะอยู่ในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 30 เมือง นอกนั้นอยู่ในเขตของภาคเหนือและภาคใต้ ภาคละประมาณ 1-2 เมือง (กรมศิลปากร, 2541)

เมืองโบราณสมัยทวารวดีส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำที่สำคัญ มักอยู่ในเขตที่มีการติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวก โดยเริ่มจากเมืองท่าบริเวณใกล้ชายฝั่งทะเล หรือตามเส้นทางที่เป็นทางผ่านทางการค้าในสมัยโบราณ อาจแบ่งออกได้เป็นกลุ่มตามลุ่มแม่น้ำ ได้แก่

ลุ่มแม่น้ำลพบุรี-ป่าสัก เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่พบเมืองโบราณเป็นจำนวนมากทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ลพบุรี สระบุรี ขึ้นไปจนกระทั่งถึงเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนทางฝั่งตะวันตกต่อเนื่องจากกลุ่มเมืองโบราณในลุ่มแม่น้ำแม่กลอง พบเมืองโบราณในเขตจังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรีชัยนาท นครสวรรค์ เมืองโบราณที่สำคัญก็คือ เมืองโบราณลพบุรี เมืองคูเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เมืองอุตะภา จังหวัดชัยนาท เมืองจันเสน อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ และเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ครอบคลุมพื้นที่ในเขตภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี จันทบุรี นครนายกและปราจีนบุรี พบเมืองโบราณที่สำคัญ คือ เมืองพระรถ จังหวัดชลบุรี เมืองดงละคร จังหวัดนครนายก และเมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

ภาคอีสาน พบเมืองโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา คือ เมืองเสมา โนนกระเบื้อง อีกทั้งยังพบในเขตจังหวัดชัยภูมิ มหาสารคาม ยโสธร อุบลราชธานี ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และกาฬสินธุ์ ซึ่งเมืองโบราณที่สำคัญคือ เมืองฟ้าแดดสงยาง

ภาคเหนือ มีเมืองที่อาจจัดเป็นเมืองโบราณในสมัยทวารวดี คือ เมืองหริภุญชัย และเมืองบริวารในเขตจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ และอีกเมืองหนึ่งที่มีหลักฐานการติดต่อกับที่ราบลุ่มภาคกลางในสมัยทวารวดี คือ เมืองไตรตรึงส์ จังหวัดกำแพงเพชร

ภาคใต้ จากการค้นคว้าทางโบราณคดีพบหนึ่งเมือง คือ เมืองยะรัง จังหวัดปัตตานี ความจริงแล้วอาจจะมีเมืองโบราณอีกหลายเมืองที่อยู่ร่วมสมัยกัน แต่มักจะจัดเมืองโบราณเหล่านั้นไว้ในยุคสมัยศรีวิชัย (ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562)

บรรดาเมืองขนาดใหญ่สมัยทวารวดี ซึ่งตั้งอยู่ใกล้หรืออยู่ในเส้นทางติดต่อกับแม่น้ำสำคัญ เช่น เมืองนครชัยศรีโบราณ เมืองอุทอง เมืองคูบัว เมืองศรีมโหสถ เมืองละโว้ บรรดาเมืองใหญ่เหล่านี้สามารถติดต่อกับทะเลได้เป็นศูนย์กลางติดต่อกับบรรดาชุมชนบ้านเมืองภายใน ทำให้เกิดการสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านเมืองที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนและลุ่มแม่น้ำป่าสัก

วัฒนธรรมทางด้านอักษรภาษา

การแพร่หลายของอักษรภาษาก็นับเป็นปัจจัยอีกส่วนหนึ่งที่แทรกซ่อนสลายความต่างของกลุ่มคนที่ละน้อยโดยอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียด้านอักษรภาษา (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2529) จะสะท้อนภาพการหล่อหลอมของผู้คนต่างกลุ่มต่างเผ่าพันธุ์ไปสู่วิถีทางของการเป็นชนชาติซึ่งร่วมวัฒนธรรมกัน แต่วัฒนธรรมร่วมกันนี้เป็นความเหมือนที่แตกต่างโดยแท้จริง แตกต่างกันไปตามรสนิยมแต่ละท้องถิ่น ภูมิหลัง และเผ่าพันธุ์ ซึ่งเราจะเห็นได้จากวิวัฒนาการของอักษรภาษาในภูมิภาคนี้ ในระยะแรกอิทธิพลทางอักษรภาษาของอินเดียได้เข้ามาจัดระบบการใช้ภาษา โดยเลือกใช้ภาษาหลักของ

ท้องถิ่นควบคู่ไปกับภาษาที่แพร่หลายมาจากอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยที่สังคมเริ่มเติบโต คนท้องถิ่นต้องยืมอักษรภาษาจากสังคมภายนอกมาใช้จารึก ระยะแรกใช้ตัวอักษรแบบอินเดียใต้ ซึ่งคนพื้นเมืองได้รับอิทธิพลมาจากอักษรสมัยราชวงศ์ปัลลวะของอินเดียใต้ ในระยะแรกประมาณปี พ.ศ.1182 ตามจารึกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี ขอบข่ายการพบจารึกอักษรปัลลวะครอบคลุมบริเวณภาคใต้ที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ภาคตะวันออกที่จังหวัดปราจีนบุรี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกลุ่มแม่น้ำลพบุรี-ป่าสัก และลุ่มแม่น้ำมูล เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของจารึกดังกล่าว จะเห็นว่าอยู่ในเส้นทางการขยายตัวทางการค้าของยุคโบราณ เลียบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเข้าสู่ที่ราบสูงโคราช ในอาณาบริเวณดังกล่าว ปรากฏหลักฐานที่สัมพันธ์กับศาสนาพุทธและฮินดูอย่างชัดเจน ต่อมารูปแบบตัวอักษรในภาคพื้นดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลง แม้โครงสร้างองค์ประกอบของเส้นอักษรยังมีส่วนของรูปแบบอักษรปัลลวะอยู่ (ธิดา สารยา, 2562)

อาจารย์ก่องแก้ว วีระประจักษ์ ให้ข้อคิดเห็นว่า ลักษณะของรูปอักษรนี้ ยังไม่มีส่วนเส้นอันเป็นเอกลักษณ์ในตัวเอง ฉะนั้นจึงยังไม่อาจจัดไว้เป็นรูปแบบอักษรใดได้แน่ชัด ในที่นี้จึงกำหนดให้ชื่อไว้เป็นเบื้องต้นว่า “รูปอักษรหลังปัลลวะ” การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดในอาณาบริเวณที่พบจารึก อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-15 ต่อมาเริ่มปรากฏรูปอักษรแบบที่แปรรูปอักษรหลังปัลลวะอีก คือกลายรูปเป็น อักษรมอญโบราณ พบประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 แพร่หลายอยู่ในเขตทหิรัญชัย มีผู้กล่าวว่าตัวอักษรนี้มีอิทธิพลของตัวอักษรในจารึกพุกาม ประเทศพม่า ส่วนอักษรขอมโบราณนั้นพบในพุทธศตวรรษที่ 16 ดังที่ปรากฏในจารึกวัดสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ กล่าวโดยสรุปคือ อักษรที่แปรรูปใช้เป็นอักษรของชุมชนพื้นเมืองในสยามโบราณ คืออักษรมอญโบราณ และอักษรขอมโบราณ แล้วแปรรูปเป็นอักษรขอมสมัยสุโขทัย อักษรไทยสมัยสุโขทัย อักษรธรรมล้านนา อักษรไทยล้านนา และภาษาที่ปรากฏ คือ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาไทยสยาม แสดงว่ามีวิวัฒนาการทางด้านอักษรภาษาอย่างสืบเนื่องจนมีการใช้ภาษาไทย และตัวอักษรไทย (ธิดา สารยา, 2562)

อดีตกาลนับเวลาไม่น้อยกว่า 26 ศตวรรษล่วงมาแล้ว ประเทศอินเดียมีความเจริญทางอารยธรรมอย่างสูงยิ่ง อีกทั้งได้มีการเผยแพร่ออกสู่ประเทศข้างเคียง ทั้งโดยทางทะเลและทางบก (ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2519) ผู้เผยแพร่อารยธรรมเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าวานิชซึ่งเดินทางไปมาค้าขายในถิ่นต่างๆ เมื่อมาถึงบ้านเมืองใดก็หยุดพักอาศัยปฏิบัติการกิจของตนช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในระหว่างนั้นก็ได้้นำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ อันมีอยู่ในประเทศของตนบอกเล่าถ่ายทอดสู่ชนพื้นเมืองต่างๆ ในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้สังคมท้องถิ่นนั้นมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญยุคใหม่อีกก้าวหนึ่ง อารยธรรมต่างๆ จึงมีวิวัฒนาการตามเหตุแห่งสภาพธรรมเหล่านั้น

อารยธรรมอินเดียซึ่งแพร่อิทธิพลไปสู่ประเทศใกล้เคียงนั้น มีหลักฐานทั้งโบราณคดีและประวัติศาสตร์รองรับว่า บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งพักอารยธรรมแห่งหนึ่งของอินเดีย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-12 กลุ่มชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างได้รับอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียในด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งภาษาศาสตร์และอักษรศาสตร์ด้วย (Oxford:The Charendon Press, 1963) จุดเริ่มต้นของเอกสารโบราณในกลุ่มประเทศซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ตลอดบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือแหลมอินโดจีนโบราณทั้งหมด รวมถึงดินแดนอันเป็นที่ตั้งประเทศไทยปัจจุบัน สามารถกล่าวได้ว่าไม่เก่าเกินไปกว่าพุทธศตวรรษที่ 11 ทั้งนี้จะเห็นได้จากการได้พบหลักฐานโดยเฉพาะศิลาจารึก ซึ่งจารึกรูปอักษรที่มีลักษณะเหมือนรูปอักษรที่ใช้อยู่ในสมัยราชวงศ์

ปลั๊วะแห่งประเทศอินเดียตอนใต้ เช่น จารีกวัดมเหยงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารีกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี จารีกศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ จารีกปากแม่น้ำมูล จังหวัดอุบลราชธานี จารีกกได้องประเทศกัมพูชา จารีกต่างๆ ของพระเจ้าบุรณวรรมัน แห่งประเทศอินโดนีเซีย จารีกของพระเจ้ามหายานาวิกพุทธคุปตะ แห่งประเทศมาเลเซีย จารีกปยู แห่งประเทศพม่า และจารีกฐานสถูปศิลา ประเทศบรูไน เป็นต้น ลักษณะรูปอักษรในจารีก เหมือนรูปอักษรที่ใช้อยู่ในสมัยพระเจ้าคิเวสกันทวามัน กษัตริย์แห่งราชวงศ์ปลั๊วะ ประเทศอินเดีย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 10-11 ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า กลุ่มจารีกุ่นแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ใช้อักษรปลั๊วะทั้งสิ้น รูปอักษรปลั๊วะจึงเริ่มต้นเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-12 เป็นต้นมา (กรมศิลปากร, 2520)

จารีกอักษรปลั๊วะที่พบในประเทศไทย พร้อมทั้งมีหลักฐานทางศักราชปรากฏอยู่ด้วย ในปัจจุบันได้พบเพียงหลักเดียวคือ จารีกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี มีศักราชปรากฏชัดเจนว่าจารีกขึ้นในปี พ.ศ. 1182 จารีกที่มีศักราชบ่งบอกเวลาขณะที่สร้างจารีกนั้น หรืออ้างอิงศักราชตามเนื้อหาของเรื่องหลักฐานบอกกาลเวลาต่างๆ นั้นจะมีคุณสมบัติอย่างมหาศาลในการศึกษาวิเคราะห์อายุสมัยของจารีกนั้นและเป็นแนวทางที่จะใช้เป็นหลักเกณฑ์วินิจฉัย เพื่อพิจารณาแบบฉบับของรูปแบบอักษรที่มีลักษณะเส้นสันฐานเดียวกัน อันจะกำหนดให้เป็นรูปแบบในสมัยเดียวกันได้ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถจัดกลุ่มจารีกซึ่งใช้อักษรที่มีลักษณะเหมือนรูปอักษรในจารีกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี ให้เป็นจารีกร่วมสมัย ใช้อักษรปลั๊วะ มีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12

จารีกอักษรปลั๊วะเป็นหลักฐานเอกสารโบราณที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมเริ่มแรกซึ่งปรากฏในผืนแผ่นดินไทย จากการได้พบจารีกใช้อักษรปลั๊วะในพื้นที่บริเวณแหล่งโบราณคดีภาคต่างๆ ของประเทศไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีบริเวณจำกัดอยู่เฉพาะสถานที่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนในอดีต ซึ่งมีได้รวมเป็นบ้านเมืองเดียวกันเหมือนในทุกวันนี้ หากแต่แยกกันเป็นหลายอาณาจักรด้วยกัน ในปัจจุบัน คือ บริเวณภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บริเวณภาคใต้ของประเทศไทย เป็นที่ตั้งของกลุ่มเมืองท่าชายทะเล อยู่ท่ามกลางทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นแหล่งที่พ่อค้าวานิชจากต่างแดนเดินทางผ่านทะเลมาแวะเพื่อการค้าขาย และเพื่อพักช่วงระยะเวลาของการเดินทาง ในขณะเดียวกันกลุ่มเมืองเหล่านี้มีสภาพเป็นแหล่งพักวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ ที่ผ่านไปมา พร้อมกันนั้นก็ได้แพร่ขยายวัฒนธรรมที่รับไว้นั้นเข้าสู่แผ่นดินส่วนในของประเทศ ดังจะเห็นจากการได้พบจารีกอักษรปลั๊วะในภาคกลางของประเทศ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลุ่มแม่น้ำป่าสัก เช่น จารีกถ้ำฤๅษีเขางู จังหวัดราชบุรี จารีกชัยจำปา จังหวัดลพบุรี และจารีกศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

บริเวณภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ถึงแม้จะได้พบจารีกอักษรปลั๊วะร่วมสมัยกับอักษรปลั๊วะ ซึ่งพบในบริเวณภาคใต้และภาคกลาง แต่วิถีทางของอารยธรรมในภูมิภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมิได้มาจากทางภาคใต้ เมื่อวิเคราะห์สภาพทางภูมิศาสตร์ประกอบกับหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในจารีกเหล่านั้นแล้วจะเห็นได้ว่า พื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งโบราณคดีออกแก้ว บริเวณปากแม่น้ำโขง ประเทศกัมพูชาได้มีการค้นพบตราประทับ มีรูปอักษรด้านกลับปรากฏอยู่ในตราประทับนั้น เป็นรูปอักษรปลั๊วะ จึงสันนิษฐานได้ว่าตราประทับเหล่านั้นเป็นเครื่องใช้สอยอย่างหนึ่งของพ่อค้าชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาค้าขายในบริเวณนั้น และคงจะได้ประสูติเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเหตุให้ตราประทับเหล่านั้นตกหล่นอยู่ และในบริเวณ

ภาคใต้ของประเทศไทย ก็ได้พบตราประทับมีอักษรร่วมสมัยกับตราประทับซึ่งพบที่ออกแก้ว ประเทศกัมพูชา ดังนั้นอารยธรรมอินเดียซึ่งแพร่ขยายเข้าสู่ผืนแผ่นดินทางปากแม่น้ำโขงนี้ จึงน่าจะเคลื่อนเข้าสู่ภูมิภาคส่วนในของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือบริเวณภาคกลาง และภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันพื้นที่บางส่วนนั้นอยู่ในอาณาเขตประเทศไทย ได้แก่ ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อันได้แก่ จารึกที่พบในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกง และลุ่มแม่น้ำมูล เช่น จารึกเขารัง จังหวัดปราจีนบุรี และจารึกวัดสุปฏิหาราม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

เมื่อจารึกอักษรปัลลวะปรากฏขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ได้ผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมพื้นบ้านในแต่ละกลุ่มแห่งสังคม ซึ่งประจำอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ด้วยเหตุนี้กลุ่มจารึกอักษรปัลลวะ ที่มีพื้นภูมิจากบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นบ้านเมืองที่มีกลุ่มชนใช้ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษามอญ และภาษาทมิฬ พานักอาศัยและตั้งบ้านเรือนอยู่ในสังคมผสมมีอารยธรรมหลายรูปแบบ จุดยืนของสังคมจึงต้องอาศัยหลักศาสนาเป็นสำคัญ มีทั้งพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ เนื้อหาสาระของเรื่องในจารึกจึงเน้นหนักไปทางหลักธรรมคำสั่งสอนอันเป็นหัวใจของศาสนา ทั้งนี้ก็เพื่อประดับประดาให้การดำรงชีวิตในสังคมกลุ่มที่ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข ประสบความสำเร็จรุ่งเรืองของชีวิตในสังคมนั้นๆ (จารึกในประเทศไทย เล่ม 1,2529)

จารึกในประเทศไทยด้วยอักษรมอญโบราณ

ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 ขนชาติปยู (Pyu) ตั้งอาณาจักรอยู่ ณ ลุ่มน้ำอิรวดีซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองแปรในปัจจุบัน มีชนชาติพม่าตั้งอาณาจักรอยู่ทางตอนเหนือและชนชาติมอญตั้งอาณาจักรอยู่ทางตอนใต้ ชาวปยู นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท จากหลักฐานจารึกแผ่นทองคำที่พบ ณ เมืองมวงคุน (Maungun) จารึกด้วยรูปอักษรปัลลวะ ภาษาบาลี จารึกดังกล่าวเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น จารึกเยธมาจา จารึกอิติปิโสฯ เป็นต้น (Rangoon:The National Printing Work, 1863) นอกจากนั้นยังได้พบจารึกที่ใช้ภาษาสันสกฤตอีกด้วย

อาณาจักรของชนชาติปยู ก็คือ อาณาจักรศรีเกษตร ซึ่งในจดหมายเหตุของภิกษุชื่อ อี้จิง บันทึกไว้ว่า อาณาจักรศรีเกษตรนี้ อยู่ทางทิศตะวันตกของอาณาจักรทวารวดี จากหลักฐานทางโบราณคดีได้พบว่า โบราณสถาน ณ.บริเวณโมซา ใกล้กับเมืองแปรนั้น ปัจจุบันมีแนวกำแพงอิฐก่อเป็นรูปวงกลมล้อมรอบ พระพุทธรูปที่ได้พบมีพุทธลักษณะแบบเดียวกับศิลปะอินเดีย สมัยหลังคุปตะ อาณาจักรปยูเจริญรุ่งเรืองอยู่ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 14 ก็เริ่มเสื่อมอำนาจลงพร้อมๆ กับความเจริญของอาณาจักรน่านเจ้า ซึ่งได้แผ่ขยายอาณาเขตเข้ามาสู่บริเวณตอนเหนือของลุ่มแม่น้ำอิรวดี และเป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรปยูมีโอกาสติดต่อกับประเทศจีน

ตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 14 ขนชาติปยูได้อพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในสถานที่ต่างๆ แต่ไม่มีหลักฐานบ่งบอกถึงสาเหตุแห่งการเคลื่อนย้าย คงทราบเพียงว่า อาณาจักรน่านเจ้าได้อพยพชาวปยูจำนวน 3,000 คน ไปที่เมืองจาทุง (Chatung) ได้แก่ เมืองยูนานฟู หรือ เมืองคุนหมิงในปัจจุบัน และชาวปยูบางพวกได้เคลื่อนย้ายไปอยู่ในพุกามในบริเวณรัฐฉานปัจจุบัน และในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 14 พม่าได้เริ่มมีความสัมพันธ์กับมอญ พร้อมทั้งรับเอาอารยธรรมความเจริญต่าง ๆ ของมอญไว้ รวมถึงการยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา และการใช้ตัวอักษรบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งมอญได้รับการถ่ายทอดมาจากอินเดีย

ขณะที่อาณาจักรปยูเสื่อมอำนาจลงและเคลื่อนย้ายถิ่นไป อาณาจักรมอญซึ่งอยู่ทางตอนใต้ได้ขยายอาณาเขตออกไปทางทิศตะวันตก มีศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ที่เมืองพะโคหรือหงสาวดี อาณาเขตของมอญในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 14 จึงน่าจะครอบคลุมไปถึงบริเวณตลอดชายฝั่งทะเลอ่าวมะตะมะ และทะเลอันดามัน คือบริเวณภาคตะวันตกและภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน

ศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมมอญในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 ถึงก่อนสร้างเมืองพะโคในพุทธศตวรรษที่ 14 นั้น ไม่ได้อยู่ตอนใต้ของอาณาจักรปยูและพม่า หลักฐานที่ได้ในการขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบัน แถบจังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี ลพบุรี และนครสวรรค์ เป็นต้น ทำให้ทราบได้ว่า บริเวณดังกล่าวเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรทวารวดี

เนื่องจากได้พบจารึกภาษามอญโบราณในภูมิภาคต่างๆ ของอาณาจักรทวารวดี ดังนั้นจึงเชื่อว่า ในอาณาจักรทวารวดี มีกลุ่มชนที่ใช้ภาษามอญกระจายอยู่ทั่วไป ความสัมพันธ์ของชนชาติมอญในอาณาจักรทวารวดีกับชนชาติมอญที่ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณตอนใต้ของอาณาจักรปยู ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-14 นั้น น่าจะมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติเดียวกันเท่านั้น และต่างแยกการปกครองตนเองเป็นกลุ่มเมืองใหญ่น้อย แต่มีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้อารยธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และที่สำคัญที่สุดคืออารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย โดยเฉพาะอารยธรรมทางด้านตัวอักษร ปรากฏหลักฐานในจารึกที่ใช้รูปอักษร ซึ่งได้รับอิทธิพลจากรูปอักษรที่ใช้อยู่ในสมัยราชวงศ์ปัลลวะ ประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 10-11 จารึกดังกล่าวบันทึกไว้ด้วยรูปอักษรปัลลวะภาษามอญโบราณ พุทธศตวรรษที่ 12 ได้แก่ จารึกวัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัดนครปฐม จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดข่อย จังหวัดลพบุรี จารึกถ้ำพระนารายณ์ จังหวัดสระบุรี จารึกเมืองบึงคอกช้าง จังหวัดอุทัยธานี และในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 14-15 ก็ได้พบจารึกใช้รูปอักษรปัลลวะภาษามอญโบราณ ได้แก่ จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี จารึกใบเสมาวัดโนศิลา จังหวัดขอนแก่น จารึกพระพิมพ์ดินเผานาคนู จังหวัดมหาสารคาม จารึกพระพิมพ์ดินเผาเมืองฟ้าแดด จารึกวัดโพธิ์ชัยเสมาราม จังหวัดกาฬสินธุ์ จารึกสฤปดินเผาเมืองทัพชุมพล จังหวัดนครสวรรค์

บริเวณที่พบจารึกภาษามอญโบราณดังกล่าว ยังได้พบจารึกภาษาเขมร บาลี สันสกฤต ปะปนกันไป หลักฐานดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ในพุทธศตวรรษที่ 12-14 ชนชาติมอญเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีการดำรงชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แม้จะอยู่ร่วมกันกับชนชาติอื่น ซึ่งนับถือศาสนาและลัทธิความเชื่อที่ต่างกันไปก็ตาม ความเป็นอยู่ของอดีตชนในยุคนั้น น่าจะอยู่กันเป็นกลุ่มสังคมย่อยๆ กระจายอยู่ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการใช้รูปอักษรปัลลวะจารึกเรื่องราวต่างๆ ไว้เป็นภาษามอญ ทั้งๆ ที่ในช่วงระยะเวลานั้น เป็นระยะเวลาเริ่มแรกที่ยิทธิพลของรูปอักษรปัลลวะเพิ่งจะได้เข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นับแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา จนปลายพุทธศตวรรษที่ 15 ติดต่อกันถึงพุทธศตวรรษที่ 17 กลุ่มชนชาติมอญแถบลุ่มแม่น้ำสะโตง ทางตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือมอญที่อยู่ตอนใต้ของอาณาจักรปยูนั้น ได้เคลื่อนย้ายไปทางทิศตะวันตก และสร้างเมืองใหม่ขึ้นที่เมืองพะโค หรือหงสาวดี เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ช่วงระยะเวลานี้ อาณาจักรมอญแห่งนี้ได้มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรพม่ามากขึ้น

ส่วนชนชาติมอญซึ่งอยู่ทางตอนกลางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานั้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 ได้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานขึ้นสู่ตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นไปถึงลุ่มแม่น้ำปิงและได้สร้างเมืองหริภุญชัยขึ้น สถาปนาพระนางจามเทวีราชธิดาแห่งเมืองลพบุรี เดินทางขึ้นไปเป็นผู้ปกครองอาณาจักรหริภุญชัยเป็นพระองค์แรก และได้มีกษัตริย์ปกครองอาณาจักรหริภุญชัยสืบต่อกันมาโดยลำดับ จนถึงพุทธศตวรรษที่ 19 พระยายีบา กษัตริย์องค์สุดท้ายของอาณาจักรหริภุญชัย ได้เสียดำนาจการปกครองให้แก่พระยาเม็ญราย แห่งอาณาจักรล้านนา ในปีพุทธศักราช 1839 อาณาจักรหริภุญชัยจึงสิ้นสุดลงนับแต่นั้นเป็นต้นมา

เมื่อสิ้นพุทธศตวรรษที่ 14 และเริ่มต้นพุทธศตวรรษที่ 15 มอญในภาคกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือบริเวณภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบันจะค่อยๆ หดไป กลุ่มชนที่ใช้ภาษาเขมรโบราณได้เข้ามาครอบครองและเจริญรุ่งเรืองขึ้นแทนที่จะเห็นได้ว่าความเจริญของกลุ่มชนที่ใช้ภาษาเขมรโบราณนั้น เริ่มมาจากบริเวณภาคอีสาน และภาคตะวันออกของประเทศไทยปัจจุบัน ดังนั้นทั้งบริเวณดังกล่าว จึงเป็นอิทธิพลของขอมซึ่งเป็นเจ้าของภาษาเขมรครอบคลุมอยู่ทั่วไป ได้พบหลักฐานจารึกพระเจ้า สุริยวรมันที่ 1 ที่จังหวัดลพบุรี จารึกด้วยอักษรขอมโบราณ ภาษาเขมร พุทธศตวรรษที่ 16 (จารึกในประเทศไทย เล่ม 2, 2529)

นับจากอดีต มอญเป็นชนชาติโบราณที่มีความเป็นมายิ่งใหญ่ มีอารยธรรมเป็นของตนเองตลอดถึงการรู้จักใช้ภาษา และตัวอักษรที่เป็นของมอญเองโดยเฉพาะ แต่เนื่องด้วยความเป็นประเทศของมอญได้สูญสิ้นไปแล้วนานนับร้อยๆ ปีที่ล่วงมาแล้ว จึงทำให้ชนชาติมอญในปัจจุบันมีสภาพเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประเทศพม่าและประเทศไทย พร้อมกับยอมรับเอาวัฒนธรรม และอารยธรรมของชนในชาติที่มอญตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัย สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้ความเป็นมอญของชนชาติมอญลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะทางด้านภาษาและตัวอักษร ซึ่งในปัจจุบันมีคนรู้จักน้อยมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย คนมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษามอญและอ่านหนังสือมอญได้แล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้อีกไม่นาน ภาษามอญจะปรากฏหลักฐานเพียงแค่อุณในหนังสือเท่านั้น เช่นเดียวกับภาษาสันสกฤต ซึ่งกลายจากภาษาที่ใช้พูดกันมาเป็นภาษาที่มีอยู่แต่ในหนังสืออย่างเดียว (จารึกในประเทศไทย เล่ม 2, 2529)

สรุป

หลักฐานที่เป็นรูปลักษณ์ และภาษา ซึ่งได้ปรากฏอยู่ตามเอกสารโบราณประเภทจารึกต่างๆ ที่มีอายุในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 16 บรรดาจารึกเหล่านั้นเป็นหลักฐานอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษร ซึ่งสามารถเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเคลื่อนไหวอารยธรรม และค่านิยมของสังคมในกลุ่มชนโบราณนั้นๆ ในแต่ละยุคสมัย แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานทางวิชาการทั้งในด้านศาสนา ศิลปะ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ อักษรวิทยา จารึกทำให้ทราบถึงอักษรภาษา อายุสมัยและวัตถุที่ใช้จารึก สถานที่พบจารึก การเผยแพร่ และประวัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของจารึกแต่ละชิ้นกระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น ความรู้ที่ได้จากจารึกนี้จะเป็นข้อมูลสนับสนุนการศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของจารึก ซึ่งเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนในสังคมโบราณ และผู้สร้างจารึกนั้นๆ หลักฐานแหล่งที่มาหรือสถานที่พบจารึกอาจบ่งบอกถึงภาษาประจำของกลุ่มชนโบราณในท้องถิ่นๆ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาด้าน

ประวัติศาสตร์โบราณคดี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและอื่นๆ อันเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนในอดีตนั้นๆ อีกด้วย

จากการพบจารึกในประเทศไทยทำให้เราสามารถทราบได้ว่า กลุ่มชนโบราณบนแผ่นดินอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลทางการศึกษา วัฒนธรรม และอารยธรรม มาจากประเทศอินเดีย โดยเฉพาะทางด้านรูปร่างอักษรและภาษาในทางศาสนา ซึ่งเริ่มปรากฏครั้งแรกราวพุทธศตวรรษที่ 12 ลักษณะของรูปร่างอักษร เหมือนและตรงกับรูปร่างอักษรในสมัยราชวงศ์ปัลลวะแห่งประเทศอินเดียตอนใต้ รูปร่างอักษรปัลลวะนี้ จึงนับได้ว่าเป็นรูปร่างอักษรเริ่มแรกในประเทศไทย ถ้าพิจารณารูปแบบตัวอักษรปัลลวะนี้ควบคู่ไปกับงานศิลปกรรม จะอยู่ในระยะเวลาของศิลปกรรมสมัยทวารวดีระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16 ทวารวดีเป็นชื่อของศิลปกรรมสมัยแรกที่ได้บัญญัติขึ้นในประเทศไทย และในสมัยทวารวดีได้มีรูปแบบอักษรปัลลวะซึ่งเป็นรูปแบบอักษรจากประเทศอินเดีย ซึ่งต่อมาได้เป็นแม่แบบของรูปร่างอักษรต่างๆ ในยุคสมัยต่อมา เช่น อักษรมอญ อักษรขอม และอักษรไทย จากการพบจารึกในประเทศไทย ได้พบจารึกที่เป็นอักษรปัลลวะ ภาษามอญ ภาษาขอม บาลี สันสกฤต ปะปนกันไปตามแหล่งท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย ทำให้เราสันนิษฐานได้ว่า ในยุคสมัยทวารวดีมีกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา และมีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกันไป ซึ่งน่าจะอยู่กันเป็นสังคมย่อย ๆ กระจัดกระจายทั่วไป โดยแหล่งที่พบจารึกจะทำให้เราสามารถทราบได้ว่าอักษรที่บันทึกไว้ในจารึกของกลุ่มชนบริเวณนั้นใช้อักษรภาษาใด เป็นคนเชื้อชาติใด ลัทธิความเชื่อ ศาสนา ปัจจัยที่สนับสนุนความน่าเชื่อว่าในสมัยทวารวดีมีกลุ่มชนหลายเชื้อชาติหลายศาสนาอยู่ร่วมกัน เช่น จังหวัดนครปฐม ได้พบจารึกที่วัดโพธิ์ร้าง จารึกด้วยอักษรปัลลวะ อักษรมอญโบราณ จารึกที่วัดพระงาม จารึกด้วยภาษาปัลลวะ ภาษาสันสกฤต การพบเหรียญเงินที่จารึกด้วยอักษรปัลลวะ เนื้อหาสาระของเรื่องในจารึกเน้นหนักไปทางหลักธรรมคำสั่งสอนอันเป็นหัวใจของศาสนาเพื่อให้สังคมที่ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวก

เอกสารอ้างอิง

- Fine Arts Department. (1986). **Inscriptions in Thailand Volume 1. Pallawa characters.** After Pallawa in the 12th-114th Buddhist century. Bangkok: Parbpim printing house.
- Fine Arts Department. (1986). **Inscriptions in Thailand Volume 2. Pallawa characters.** Mon Pallawa characters in the 12th-21th Buddhist century. Bangkok: Parbpim printing house.
- Sakchai Saisingha, Professor Dr. (2019). **Dvaravati art and early religious culture in Thailand.** Second Edition (Revised Edition). Nonthaburi: Muang Boran press.
- Thida Saraya, Dr., (2009). **Thai civilization.** Third Edition (Revised Edition). Bangkok: Darn Sutha press
- Archaeological Office and Ratchaburi National Museum 1th. (1998). **Khu Bua : Relationship with Dvaravati neighboring communities.** Bangkok : Fine Arts Department.